

szónoka tartott hazafias szentbeszédet.¹⁵ Az óriási hatást keltett szép beszéd elhangzása után vitéz Vendel István polgármester mondott gyönyörű könyörgést, kérve a Mindenható, hogy az országalapító szent király érdemeiért segítse meg ezt a sokat szenvedett országot. A megható könyörgés után Borbás István gimnáziumi tanuló szavalt el gyönyörűen egy Szent István-ódát, majd felhangzott a közönség ajkán a *Boldogasszony Anyánk*, az ősrégi magyar ének a katonazenekar kíséretével.¹⁶ Az ének végeztével megkezdődött a hódoló elvonulás a Szent Jobb előtt. Előbb a szerzetesrendek, majd az iskolás gyermekek tisztelegtek az ereklye előtt, azután következett a több ezer főből álló közönség hódolása. Amíg a felvonulás tartott, a kíséret tagjait Szongott Edvin alispán rövid vacsorára invitálta.¹⁷

A Szent Jobbot az ünnepség végeztével nem körmenetben, hanem autón vitték le a pályaudvarra, hogy az Aranyvonat a pontos menetrendet be tudja tartani. Mészáros János helynök kivette az ereklyetartó szelencét az „üvegkápolná”-ból, és kezében tartva szállt autóba. Az ereklyét óvó „kápolná”-t az irgalmasok vitték ugyancsak autón. A testőrök autóbuszon követték őket.¹⁸ Az Aranyvonat a tervezett menetrendnek megfelelően este 9 óra 30 perckor gördült ki a szekszárdi vasútállomásról, hogy folytassa útját Budapestre, maga mögött hagyva a Szent Jobb tiszteletére ünneplőbe öltözött várost és vármegyét.¹⁹

Asztalos Zoltán

A Szent Jobb egri „látogatásai”

Eger neve országos viszonylatban egybeforr a várral. Az egriek emlékezetében emellett a város katolikus, egyházi emlékei, ezen belül is az István királyhoz fűződő hagyományok fontos helyet foglalnak el. Ezek közül a közvélemény által leginkább ismert magának az Egri egyházmegyének István király általi alapítása, valamint az első székesegyház építése. A régi hagyomány szerint a király a várral szemközti ún. Királyszéke dombról kísérte figyelemmel az építkezést, amely a vár területén történt.

Az István király koronájaként emlegetett és tisztelt Szent Korona ideiglenes egri tartózkodása (1809), a Szent Jobb itteni látogatásai (1938 és 1988) mind szerepet játszottak a király emlékezetének fenntartásában, az iránta érzett hála erősödésében.

AZ EGRI EGYHÁZMEGYE ALAPÍTÁSA

„*Szent István / Király / Egyházmegyénk alapítója / Könyörögj Érettünk*”. Ez a felirat Kovács Jenő szobrászművésznek az érseki palota udvarán felállított szobra talapzatán olvasható.

15 Tolnamegyei Újság 1938. június 15. 20. évf. 48–49. sz. 1–2.; https://library.hungaricana.hu/hu/view/TolnamegyeiUjsag_1938/?pg=204&layout=s&query=%22szent%20jobb%22

16 Tolnamegyei Újság 1938. június 15. 20. évf. 48–49. sz. 2.; https://library.hungaricana.hu/hu/view/TolnamegyeiUjsag_1938/?pg=204&layout=s&query=%22szent%20jobb%22

17 Tolnamegyei Újság 1938. június 15. 20. évf. 48–49. sz. 2.; https://library.hungaricana.hu/hu/view/TolnamegyeiUjsag_1938/?pg=204&layout=s&query=%22szent%20jobb%22

18 Tolnamegyei Újság 1938. június 15. 20. évf. 48–49. sz. 2.; https://library.hungaricana.hu/hu/view/TolnamegyeiUjsag_1938/?pg=204&layout=s&query=%22szent%20jobb%22

19 A tanulmány elkészültéhez nyújtott segítségért köszönettel tartozom Asztalosné Illés Tamarának, Ruzsa Évának (MNL TML), Béndek Eszternek (MNL TML), Damásdi Zoltánnak (Pécsi Egyházmegyei Levéltár), illetve Ferencz Évának (Meridián Mérnöki Iroda Kft. Szekszárd).

A 2017. augusztus 20-án felavatott Szent István-szobor azt a jelenetet ábrázolja, amikor a király felmutatja az egyházmegye alapítólevelét.

„Az egri püspökség Szent István általi alapítására IV. Béla király 1261-ből származó oklevele a bizonyíték, amely Istvánt nevezi meg a püspökség alapítójának és említést tesz arról, hogy az egyházmegye 1009-ben már bizonyosan megvolt.”¹ A püspökség alapítólevele nem maradt fenn, így az alapítás pontos évszáma nem ismert. E dátummal kapcsolatban különböző elméletek ismeretesek. Györffy György a legkorábban alapított püspökségek közé sorolja² az egrit. Kristó Gyula³ az alapítás dátumaként az 1009. évet jelöli meg. Más történészek szerint a püspökségek sorában az esztergomi, a kalocsai és a veszprémi után negyedik volt az egri és az alapítás legvalószínűbb időpontjának az 1004. évet tekintik. Az Egri főegyházmegye fennállásának 1000. évfordulóját 2004-ben ünnepelte, mely alkalommal egyháztörténeti konferencia megtartására is sor került, s amelyen előadások hangzottak el a püspökség alapításával, annak időpontjával kapcsolatosan is.⁴

A püspökség megalapítása után került sor a vár területén az egyházi központ kiépítésére. Elsőként csupán egy fatemplomot építettek. Később egy kőből készült keresztelőkápolnát emeltek, majd vélhetően a XII. század elején épült az első székesegyház, amelyet Szent János evangélista tiszteletére szenteltek fel. Ezt a tatárok 1241-ben elpusztították. Újjáépítése a XIII. század második felében történt. Egy évszázaddal később a templomot átalakították és egyúttal ki is bővítették. Újabb nagyszabású, késő gótikus stílusú átépítésre a XV. században került sor.

Az egykori háromhajós román–gótikus stílusú székesegyház falmaradványai a vár keleti falának középső szakasza mellett találhatóak. Ennek legmagasabb pillércsonkjára helyezték át eredeti helyéről 1900-ban Marco Casagrande olasz származású szobrász 1835-ben felállított István király-szobrát.

A SZENT KORONA EGERBE MENEKÍTÉSE

A Szent Koronát kezdetektől fogva nagy és megkülönböztetett tisztelet övezte. Ennek okai között „első helyen szokás emlegetni, hogy a hagyomány Szent István koronájával azonosította”⁵ Ennek megfelelően a szent ereklyét féltve őrizték. Története során többször kellett menekíteni, hogy biztonságba helyezték. A XIX. század első évtizedében kétszer is el kellett hagynia őrzött helyét. Előbb – 1805-ben – Munkácsra menekítették, majd 1809-ben a Magyar Kancellária döntése alapján Eger lett a korona ideiglenes otthona, ahová Almássy Pál és báró Splényi József koronaőrök kíséretében, június 17-én érkezett meg.⁶

A korona egri tartózkodásával kapcsolatban kevés információval rendelkezünk és ezek egy része ellentmondásos. Abban egyetértés van, hogy az ereklyét Egerbe érkezését követően a székesegyházban található „leveles-tár”-ban helyezték el. Az sem vitatott, hogy onnan a Megyeházára szállították át. Ennek oka és ideje azonban már vita tárgyát képezi.

1 Horváth István: Az egri egyházmegye rövid története. Érseki Vagyonkezelő Központ, Eger, 2015. 3.

2 Györffy György: István király és műve. Bőv. és jav. kiad., Balassi Kiadó, Budapest 2000. 178.

3 Kristó Gyula: Szent István király. Neumann Kht., Budapest, 2002; <http://mek.oszk.hu/05000/05000/html/kristo018.html>

4 Ezeréves az Egri Főegyházmegye. Tudományos Történeti Konferencia; https://www.magyarokurir.hu/hazai/ezeréves_az_egri_egyhazmegye_tudomanyos_torteneti_konferencia

5 Jankovics Marcell: Jelkép-kalendárium. Medicina, Budapest, 1988. 29.

6 Pap József: Egy sikertelen kultuszteremtési kísérlet. A Szent Korona és Eger kapcsolata 1809-ben. Acta Academiae Agriensis, Sectio Historiae XLI. 2013. [197–212.] 207.

Az elsőként Ipolyi Arnold által idézett Splényi József koronaőr 1809. november 19-i jelentésében az áll, hogy az ereklyét már az érkezést követő napon, tehát június 18-án átszállították a Megyeházára. Splényi jelentésében azt írta, hogy „a székesegyházat nem találták alkalmas őrzési helynek, ugyanis a folyamatos őrségváltás miatt a templomnak éjjel is nyitva kellett volna lennie”,⁷ ami bizonytalanságot okozott volna az őrzésben.

Breznay Imre egri helytörténész szerint az átszállítás eseményére 1809. június 29-én, ünnepélyes keretek között került sor, amelyről megállapította, hogy „Fényes, ragyogó napja volt ez Egernek.”⁸ Mások úgy tudják, hogy mindez jóval szerényebb körülmények között zajlott le.

Bármilyen körülmények között is történt az átszállítás egyik helyről a másikra, az nem változtat azon a sokak által elfogadott tényen, hogy a Szent Koronának 1809. június 18-tól szeptember 21-ig a Megyeháza adott otthont és csak ezt követően hagyta el Egert. Ennek emlékére a Megyeháza bejáratí kapualjában 2006. december 11-én emléktáblát avattak.

A SZENT ISTVÁN EMLÉKÉV ÉS EGRI VONATKOZÁSAI

A Magyar Katolikus Püspöki Kar 1937. március 17-én hirdette meg első apostoli királyunk, Szent István halála 900. évfordulójának méltó megünneplésére a Szent István Emlékévet, ugyanakkor elhatározta, hogy „a dicsőséges Szent Jobbot körülhordozza az országban és felkeresi vele hazánk minden nagyobb városát”.⁹

Szent István ereklyéjének országjárása mellett a szentév másik kiemelkedő eseménye a budapesti eucharisztikus kongresszus megtartása volt, melyet 1938. május 22-e és május 29-e között rendeztek a fővárosban. A kongresszuson az Egri egyházmegye is képviseltette magát. Szmrecsányi Lajos érsekfőpásztor és Kriston Endre felszentelt püspök mellett számos egri és Eger környéki pap és mintegy 900 fő egri hívő is részt vett.¹⁰ Szmrecsányi Lajos érsek a magyar ifjúsági gyűlésen József főherceg mellett az ülés elnöki tisztét látta el, és tartott ünnepi megnyitót.¹¹ Kriston Endre püspök *Az eucharisztia és a falu* tárgy körben *Hogyan szeretessük meg a néppel a szentáldozást?* címmel tartott előadást.¹²

Ezalatt az Egerben maradt hívek sem tétlenkedtek. Az egyházközség előadássorozatot rendezett, amely „a szentév kongresszusi és jubileumi ünnepeire való lelki elmélyülést, előkészülést szolgálta”.¹³ „Az egri egyházmegye a maga nagy méreteinek s dicső múltjának megfelelő nagy és szép ünnepséggel nyitotta meg a szentévet az ősi székhelyen.”¹⁴ Eger lázasan készülődött a szent ereklye fogadására.

A SZENT JOBB EGRI „LÁTOGATÁSA”

Az eucharisztikus kongresszus befejezését követő napon – május 30-án – a fővárosban ünnepi szentmisére és Szent Jobb-körmenetre került sor. Ezt követően egy tanácskozást tartottak a fővárosban, melyen a Szent Jobb országjárása során érintett megyék és városok

7 Uo. 210.

8 *Breznay Imre*: A Magyar Szent Korona útja Egerben. Eger LIV. évf. 1943. 109. sz. július 10. 4.

9 A XXXIV. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus Emlékkönyve (továbbiakban NEK Emlékkönyv). Szent István Társulat, Budapest, 1938. 238.

10 Egerből közel ezren utaznak a kettős szentév ünnepeire. Eger XLIX. évf. 1938. 80. sz. május 21. 1.

11 NEK Emlékkönyv 1938. i. m. 194.

12 Uo.

13 Novák Sándor apát, kanonokplébános nyitja meg vasárnap délután a szentévi előadássorozatot. Eger XLIX. évf. 1938. 5. sz. január 9. 1.

14 NEK Emlékkönyv 1938. i. m. 31.

vezetői vettek részt. Heves vármegyét dr. Hedry Lőrinc főispán, Okolicsányi Imre alispán, míg Eger városát Braun Károly polgármester képviselte. Ez alkalommal véglegesítették a Szent Jobb országjárásának útvonalát és időpontját.

A küldöttség azzal a hírrel tért vissza Egerbe, hogy az ereklye július 4-én az esti órákban érkezik Egerbe.¹⁵

Első lépésként rendezőbizottság alakult Braun Károly polgármester vezetésével. Elsődleges feladatuknak az ünnepség lebonyolításához szükséges anyagi javak előteremtését tekintették. További feladatukat képezte az egri és környékbeli lakosság folyamatos tájékoztatása és mozgósítása.

Egert a vallásos ereklye iránti tisztelet arra készítette, hogy olyan színvonalas ünnepséget szervezzen, amely külsőségeiben is megfelel az elvárásoknak, nem elmaradva a többi magyar várostól. A Szent Jobb-ünnepség programját az előkészítő bizottság viszonylag rövid idő alatt elkészítette. Az előkészületekről, az aktuális feladatokról az *Eger* című vármegyei lap rendszeresen beszámolt. Az érsek, az egyház, a különböző szervezetek és egyesületek felhívásai ugyancsak megjelentek a lap hasábjain.

Az ereklye érkezését „*az ősi város és a tekintetes vármegye csodaváró hittel*” várta.

A Szent Jobbot szállító Aranyvonal fogadására Heves vármegye törvényhatósága küldöttséget küldött Füzesabonyba dr. Hedry Lőrinc főispán vezetésével.¹⁶

A zászlódíszbe öltözött füzesabonyi vasútállomáson megtartott rövid ünnepség után a küldöttség tagjai felszálltak az Aranyvonatra, hogy Egerbe kísérik a Szent Jobbot. Eger „*soha nem látott áhítattal, soha nem tapasztalt fényességgel fogadta... a falai közé kilenc évszázad után visszatérő királyi ereklyét*”.¹⁷

A Szent Jobb egri ünnepsége is az Aranyvonal fogadásával kezdődött, melyre a feldíszített vasútállomáson került sor. A hatóságok, testületek, egyesületek megjelent képviselői a Vasút utcában, a Deák Ferenc út végén várakoztak, a meghívott előkelőségek, közöttük Szmracsányi Lajos dr. érsek, pápai trónálló, vitéz Subik Károly pápai prelátnak és dr. Vízy Miklós apátkanonok a peronon várták a vonat megérkezését.

Az Aranyvonal megérkezésekor kürtszó harsant, majd a gyalogezred zenekara eljátszotta a *Himnusz*t. Ezt követően a díszkocsi hatalmas üvegfala méltóságteljesen szétnyílt és Mészáros János budapesti általános érsek helynök, a Szent Jobb őre főpapi díszben kiszállt

*A Szent Jobb Heves megyei fogadása
Füzesabonyban ([http://egrisztorik.humulton-merengo-
amikor-szent-jobb-eloszor-egerbe-latogatott](http://egrisztorik.humulton-merengo-
amikor-szent-jobb-eloszor-egerbe-latogatott))*

15 *Bartók Béla*: Hódolat és felajánlás. A Szent Jobb látogatása Egerben 1938-ban. Acta Academiae Paedagogicae Agriensis, Sectio Historiae XXXV. Eger, 2008. 237–254.

16 Ünnepi áhítattal fogadta a Szent Jobbot Eger városa. Eger XLIX. évf. 1938. 107. sz. július 7. 1.

17 Ünnepi áhítattal... Uo.

az ereklye mellől, amit a koronaörök is követtek. Ezután „négy irgalmasrendi pap, arannyal szegett dalmatikában lassan leemelte és vállára helyezte a Szent Jobbot tartó piros bársonnyal letakart emelvényt”.¹⁸

Ezt követően a nagy létszámú körmenet elindult az Eszterházy térre.

A Szent Jobb előtt Máriássy László, a koronaörök parancsnoka, mellette „*fehér karinges papok*” haladtak. A menetet a Dobó István 14. gyalogezred zárta.¹⁹ A körmenet helyszínre érkezésekor a város összes harangja megszólt. A Szent Jobbot a tér közepén felállított, nemzetiszín lepellel letakart emelvényen helyezték el. Dr. Kiss István teológiai tanár tájékoztatóját és a *Himnusz* eléneklését követően dr. Hedry Lőrinc főispán ünnepi beszéde következett.

A főispán beszéde után Kriston Endre elimádkozta Eger város felajánlási imáját, amit a résztvevők utána mondtak. Miközben a vegyeskar az *Ah, hol vagy magyarok...* kezdetű éneket énekelte, a Szent Jobbot a térről a Székesegyházba vitték. Az ünnepség befejezéseként az érsekfőpásztor áldását adta a téren összegyűlt hívek sokaságára.²⁰

Másnap reggel újra ezrek gyűltek össze a Székesegyház előtti téren, hogy búcsút vegyenek a Szent Jobbtól. A Kriston Endre által bemutatott szentmise után a résztvevők, élükön az érsekfőpástorral a vasútállomásra kísérték a Szent Jobbot. Itt a zenekar hangjai mellett a Szent ereklyét visszatették a díszkocsiba és az Aranyvonat lassan kigördült a pályaudvarról és elhagyta Egert.

A SZENT JOBB MÁSODIK EGRI „LÁTOGATÁSA”

Államalapító királyunk, Szent István halálának 950. évfordulója alkalmából a Szent Jobb 1988. május 28-án ismét Egerbe „látogatott”. Az ünnepség helyszínére, az Eszterházy térre az ereklye ezúttal páncélozott autóval érkezett.

A Szent Jobbot a budapesti Szent István-bazilika plébánosa, a Szent Jobb öre adta át tiszteletadásra az egri egyháznak.²¹

A *Himnusz* elhangzása után dr. Seregély István egri érsek köszöntötte a több ezres tömeget, majd megtartotta ünnepi beszédét, amelyben arra emlékeztette a jelenlévőket, hogy „*egy nép annyira érdemli meg jövőjét, amennyire becsüli múltját*”.²² Az ünnepi beszédet követően dr. Végh Miklós, a Hazafias Népfront Heves megyei elnöke szólt a megjelentekhez, majd Bisztricki László a hívek nevében beszélt.

A beszédek elhangzása után a Szent Jobbot a Székesegyházba vitték, ahol dr. Kovács Endre misézett. Az ünnep délutánján megtartott kulturális program részeként több kórus is fellépett és a Szent István életét és a Szent Jobb történetét bemutató kiállítás megnyitására is sor került.

Másnap, vasárnap délelőtt – az érseki misét követően – az ereklyét ismét a téren felállított emelvényen helyezték el. A hívek nevében dr. Somogyi István búcsúzott el a Szent Jobbtól. Molnár István, a Hazafias Népfront Eger Városi Bizottságának titkára beszédében felidézte a püspökség alapítását és a székesegyház építését, nem megfélemlítve a hozzá fűződő hagyományról sem.

18 Uo.

19 Ünnepi áhítattal... Uo.

20 Uo. 2.

21 A Szent Jobb köszöntése Egerben. Népújság XXXIX. évf. 1988. 128. sz. május 30. 1.

22 Uo.

A Szent Jobb-ünnepség 1988-ban (Egri Főegyházmegyei Levéltár, Fotógyűjtemény, dr. Seregély István egri érsek hagyatéka)

Az ünnepség befejezéseként dr. Seregély István érsek fejezte ki háláját és köszönetét azért a lehetőségért, hogy szent királyunk ereklyéje újból Egerbe látogatható. Legutolsó eseményként a Szent Jobb őre a kettősfalú ereklyetartóból kiemelte és felmutatta az ereklyét. Ezzel a Szent Jobb második egri „látogatásának” ünnepsége befejeződött.

Egerben Szent Istvánra számos képzőművészeti alkotás emlékeztet. Templomi freskó, oltárkép, üvegfestmény, díszkút és három köztéri szobor is őrzi a király emlékét.

Bánfalvi László

A Szent Jobb Nyíregyházán

1938-ban nagyszabású és látványos rendezvénysorozat vette kezdetét az országban, melyek közül az egyik leglátványosabb és nagy tömegeket megmozgató esemény a Szent Jobb országjárása volt.¹

A Szent István jubileumát hirdető és a nemzeti összetartozást szimbolizáló Aranyvonat menetrendjében Szabolcs vármegye, így Nyíregyháza városa is helyet kapott. A nyíregyházi polgárok és Szabolcs vármegye népe 1938. július 3-án és 4-én róhatta le tiszteletét nemzeti ereklyénk előtt.

¹ *Gergely Jenő*: Eucharisztikus világkongresszus Budapesten (1938). Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1988.